

LÄNSI-UUDENMAAN KUNTIEN VESIENHOIDON YHTEISTYÖN VISIO JA STRATEGIA 2019-2026

1. TAUSTA

Länsi-Uudenmaan alueella on hienoja sisävesiä, runsas pohjavesivaranto ja ainutlaatuinen rannikkoalue. Alueella sijaitsevat Uudenmaan suurimmat järvet Lohjanjärvi ja Hiidenvesi sekä vuonomainen Pohjanpitäjänlahti. Länsi-Uusimaa on myös tunnettu upeasta rannikkovesialueestaan ja saaristostaan sekä puhtaista pohjavesistään. Vesistöjen ja puhtaiden pohjavesien samoin kuin muun länsiusimaalaisen luonnon merkitys alueen vetovoimatekijänä sekä alueen asukkaille, yrityksille että matkailijoille on kiistaton. Pääosin alueemme pinta- ja pohjavedet ovat hyvässä tilassa, mutta vuosikymmenten saatossa veden laatu ja ekologinen tila on kuitenkin osassa vesiä huonontunut. Näiden arvokkaiden vesien kuntoon saattaminen edellyttää meiltä toimenpiteitä ja määrätietoista yhteistyötä.

Vesien tilan parantaminen on yhteinen tavoite koko EU:ssa. Vesienhoidon tavoitteena on saavuttaa pinta- ja pohjavesien osalta vähintään hyvä tila vuoteen 2015 mennessä, joissakin tapauksissa tavoitteet on asetettu vuoteen 2021 tai 2027 mennessä. Samalla vesien tila ei saa myöskään heiketä. Parhaillaan päivitetään vesienhoitosuunnitelmia ja sen jälkeen tarkistetaan toimenpideohjelma. Useat Länsi-Uudenmaan vesistöt ovat jo voimassa olevassa suunnitelmassa tunnistettu kunnostusta tarvitseviksi. Kunnostuksen tarkempaan suunnitteluun tai itse kunnostustyöhön ei pääosin kuitenkaan ole löytynyt riittäviä resursseja tai toimijoita.

Länsi-Uudenmaan mahdollisuudet parantaa alueen vesien tilaa ovat lähtökohdiltaan erinomaiset. Vesien tilasta on valtaosassa alueen kuntia hyvät lähtötiedot olemassa. Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry (LUVY) on toiminut alueella yli 40 vuoden ajan ja vastaa satojen velvoitetarkkailujen toteutuksesta Länsi-Uudenmaan alueella. Alueella on myös useita sekä pinta- että pohjavesien yhteistarkkailuja, joista saadaan kokonaisvaltainen käsitys laajemman kokonaisuuden tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista. Tietoa vesien tilasta ja kuormituksen vaikutuksista vesien tilaan on siis olemassa. Myös monet alueen kunnat ovat lakisääteisen ympäristön tilan seurannan toteuttamiseksi seuranneet erityisesti pienten vesistöjen tilaa. Lisäksi paikalliset toimijat kuten mm. järvien vesiensuojeluyhdistykset ovat selvittäneet oman lähivetensä tilaa. Viimeisten vuosikymmenten aikana pistemäinen kuormitus on valtaosin saatu minimoitua ja suurin kuormitus tuleekin pääosin hajakuormituksesta kuten maa- ja metsätaloudesta sekä haja-asutuksen jätevesistä.

Vesien tilan parantamiseksi tarvitaan määrätietoista työtä erityisesti hajakuormituksen vähentämiseksi ja pohjavesien suojelussa mm. pohjavesiriskien minimoimiseksi. LUVY sekä alueen kunnat ovat jo yli kymmenen vuoden ajan tehneet erittäin hyvää yhteistyötä haja-asutuksen jätevesien ja niiden aiheuttaman kuormituksen kuntoon saattamiseksi. Haja-asutuksen jätevesiyhteistyön lisäksi LUVY on yhdessä kuntien ja muiden rahoittajien kanssa onnistunut edistämään yhteistyötä ja vesien tilan parantamista useissa hankkeissa. Esimerkkejä näistä hankkeista ovat Hiidenveden kunnostushanke, Lohikalat Karjaanjokeen -hanke sekä Länsi-Uudenmaan

vesistökuunnostusverkosto -hanke. Pohjavesien osalta kokonaisvaltaista näkemystä ja yhteistyötä on edistetty pohjaveden yhteistarkkailuhankkeessa. Pintavesien tilaa parantavissa hankkeissa on mukana luonnollisesti myös paikallisia aktiivisia vesiensuojeluyhdistyksiä ja kalastusalueita, jotka osallistuvat hankkeen toimenpiteiden toteutukseen erityisesti oman lähivesistönsä tilan parantamiseksi.

Tämä visio ja strategia on laadittu yhdessä alueen kuntien ympäristönsuojelun viranhaltijoiden kanssa. Tavoitteena on yhteistyön avulla koota Länsi-Uudenmaan kunnat ja muut toimijat toimimaan vesien tilan parantamiseksi mahdollisimman tehokkaasti. Yhdessä toimien saamme helpommin koottua myös ulkopuolista rahoitusta vesien tilan parantamishankkeisiin. Tällä hetkellä yhteistyö painottuu pintavesien tilan parantamiseen, mutta myös pohjavesien hyvän tilan eteen tulee tehdä työtä.

2. VISIO

Länsi-Uudenmaan kuntien vesienhoidon yhteistyössä pitkän tähtäimen tavoitteena (visiona) vuoden 2026 loppuun mennessä on:

VISIO VUOTEEN 2026:
Länsi-Uusimaa on tunnettu upeasta vesiluonnosta ja vesien tilan hyväksi tehtävästä määrätietoista yhteistyöstä

3. STRATEGISET PÄÄMÄÄRÄT JA TOIMENPITEET KAUELLE 2019-2026

Strategiset päämäärät ja toimenpiteet kaudelle 2019-2026 ovat tiivistetysti seuraavat:

PITKÄJÄNTEISYYS	Suunnitelmallisuus ja resurssit turvattu
TIEDON HANKINTA JA HALLINTA	Riittävät perustiedot vesien tilasta olemassa
HOITO- JA KUNNOSTUSTOIMET	Selvitysten, suunnitelmien ja kunnostusten tekeminen priorisointien pohjalta
HANKKEISTAMINEN	Kokonaisuuksien kokoaminen lisäresurssien saamiseksi
YHTEISTYÖ	Käytännön yhteistyö kaikkien alueen toimijoiden kanssa
VIESTINTÄ	Vesien tila tiedossa ja omien toimien merkitys ymmärretty

3.1 PITKÄJÄNTEINEN TOIMINTA

Vesistöjen, rannikkovesien ja pohjaveden hyvän tilan turvaaminen ja heikommassa olevien vesien tilan parantaminen edellyttää määrätietoista työtä ja resursseja yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Nopeita toimia tilanteen korjaamiseksi ei ole vaan tarvitaan määrätietoista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Alueemme tärkeää talkootyötä tekevät pienemmät toimijat – mm. paikalliset vesiensuojeluyhdistykset ja kalastusalueet – tarvitsevat myös tukea sekä rahallisesti että asiantuntija-avun muodossa.

Tämä visio ja strategia on tehty kuntien ja yhdistyksen määrätietoisen yhteistyön aloittamiseksi vesien tilan parantamistyössä. Kuntien sitoutumisen pohjalta voidaan hakea kunnostuksiin ja muihin toimenpiteisiin erilaisia rahoituksia niin kansallisista kuin kansainvälisistä rahoituslähteistä. Ilman omarahoitusta ei ulkopuolista rahaa ole saatavissa. Nykysuuntauksena on havaittavissa, että valtio tukee mieluiten isompia hankekokonaisuuksia kuin pieniä yksittäisiä kunnostustoimia. Kansainvälisistä rahoituslähteistä rahoitusta ei hallinnollisen työmäärän vuoksi kannata myöskään hakea kovin pieniin hankkeisiin. Em. syistä johtuen tarpeiden yhteen kokoaminen isommiksi, pitkän tähtäyksen kokonaisuuksiksi on rahoituksen saamiseksi tärkeää.

3.2 TIEDON HANKINTA JA HALLINTA

Alueemme vesien tilasta kertyy tietoa lähinnä velvoitetarkkailuiden tuloksena, sekä pienemmässä määrin kuntien ja valtion toteuttamana lakisääteisenä ympäristön tilan seurantana tai pienempien paikallisten yhdistysten omista selvityksistä. Ilman riittävää tietoa ei ole mahdollista todentaa vesien tilaa tai kunnostustarpeita. Kuntien vesien tilan yleinen seurantavelvoite on toteutettu osin osallistumalla laajoihin yhteistarkkailuihin tai kunnan erillisellä seurantaohjelmalla. Tärkeää on, että seuranta on suunniteltua ja järjestelmällistä eli seurannan toteuttamiseksi on olemassa seurantaohjelma. Ohjelma on tärkeä myös määräajoin päivittää (esim. 10 vuoden välein), jotta muutostarpeet tunnistetaan. Viranomaisten toteuttaman seurannan tietojen tulee olla yleistajuisia ja julkisesti saatavissa. Tämän tarpeen toteuttamiseksi Länsi-Uudenmaan alueella on toteutettu www.vesientila.fi -sivusto, jonne uusimmat tutkimusten tiedot päivitetään. Sivustoa ylläpitää LUVY. Tietoa vesien tilasta tarvitaan kunnan suunnittelutyössä. Tavoitteena onkin edelleen kehittää paikkatietoa ja tiedon välityksen automaattisia rajapintoja.

3.3 HOITO- JA KUNNOSTUSTOIMET

Länsi-Uudenmaan alueella on runsaasti kunnostustarpeessa olevia vesistöjä, joiden kunnostus edellyttää räätälöityjä toimia. Toisaalta arvokkaille pohjavesialueille on keskittynyt runsaasti teollisia toimintoja, joiden riskien hallinta vaatii tehostettuja toimia. Resursseja kunnostus- ja riskienhallintatyöhön on rajallisesti niin kunnissa kuin valtionhallinnossa. Jotta käytössä olevat resurssit tuottavat suurimman vesiensuojelullisen hyödyn, tulee toimenpiteet kohdistaa priorisoinnin perusteella tärkeimpiin ja kiireellisimpiin kohteisiin. Tavoitteena on laatia kuntakohtaiset toimenpideohjelmat, jotka päivitetään vuosittain. Ennen kunnostus- tai toimenpideohjelmien laadintaa tulee tiedot vesien tilasta olla riittävät. Mikäli pohjatietoa ei ole riittävästi esim. vesistön kunnostussuunnitelman laadintaan, tulee tehdä tarvittavia lisätutkimuksia ja -selvityksiä. Kunnostussuunnittelun jälkeen tehdään päätös tarvittavista kunnostustoimista tai muista toimenpiteistä kuormituksen tai riskien vähentämiseksi. Kunnostustöiden vaikuttavuuden seuranta on myös tärkeää.

3.4 HANKKEISTAMINEN

Kunnostustyöt kannattaa koota rahoituksen saamiseksi suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Kokonaisuudet voivat olla esim. vesistöaluekokonaisuuksia kuten Karjaanjoki, Siuntionjoki tai rannikkovedet tai aihekokonaisuuksiksi kuten esim. haja-asutuksen jätevedet. Kokonaisuudet voivat olla myös pienempiä kuntakohtaisia vesistöjä. Kun

jokaisen kunnan omat tarpeet on selvitetty ja priorisoitu, nähdään millaisia suurempia kokonaisuuksia voidaan muodostaa ja voidaan tehdä niistä rahoitusesityksiä kunnille ja muille yhteistyökumppaneille ja rahoittajille.

3.5 YHTEISTYÖ

Vesien tilaa parantavien ja riskejä minimoivien toimien toteuttamiseksi tarvitaan hyvää yhteistyötä niin kunnan sisällä, kuntien välillä kuin suhteessa valtionhallintoon, hankekumppaneihin ja rahoittajiin. Asioiden eteenpäin viemiseksi on lähtökohtaisesti erittäin tärkeää, että kunnan sisällä eri toimintasektoreilla on yhteinen tahtotila vesien tilan parantamiseksi tarvittavista toimista. Länsi-Uudellamaalla on jo vuosia tehty yhteistyötä hajajätevesikäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi ja kuntien kanssa on pidetty linjauspalavereita. Samaa periaatetta noudattaen on, kaikki kunnan keskeiset toimijat mukaan ottaen, tärkeä käydä kunnassa keskustelut vesien tilan parantamistyön tarpeista ja priorisoinnista. Keskusteluihin tulee ottaa mukaan myös kunnan organisaation ulkopuoliset toimijat, erityisesti pienet vesiensuojelutoimijat, mutta myös yritykset ja muut toimijat sekä kuntalaiset kunkin kunnan tarpeiden mukaan.

Alueen kuntien välisessä yhteistyössä kartoitetaan mahdollisuuksia yhteisille painopisteille ja hankkeistamisille/rahoitushakemuksille. Alueelta koottujen näkemysten vieminen eteenpäin valtakunnalliseen yhteistyöhön on myös tärkeää, jotta Uudenmaan toimenpideohjelmia laadittaessa alueen näkökulmasta oikeat vesistöt ovat valtakunnan tasolla kunnostettavien listoilla. Tämän vision ja strategian toteuttamiseksi on tarkoitus laatia kuntayhteistyönä vuosittain esitys kuntien yhteisistä hankkeista/toimenpiteistä.

3.6 3.5 VIESTINTÄ

Viestinnän tavoitteena on tukea tämän vision strategisten päämäärien toteuttamista. Tiedot alueen vesien tilasta ja kunnostustarpeista ja käynnissä olevasta kunnostuksesta tulee olla kaikkien tiedon tarvitsijoiden helposti saavutettavissa. Tavoite on myös, että oman toiminnan vaikutukset sekä mahdollisuudet toimia vesien tilan parantamiseksi ymmärretään. Viestinnän materiaalia tuotetaan nykyaikaisin välinein ja lopullisena tavoitteena on alueen vesiluonnon ja määrätietoisen yhteistyön hyödyntäminen kuntien julkisuuskuvassa.

STRATEGISET TOIMENPITEET VISION JA STRATEGIAN TOTEUTTAMISEKSI

Strateginen päämäärä	Tavoitetila 2027	Toimenpiteet LUVY	Toimenpiteet kunnat
PITKÄJÄNTEISYYS	Kuntien perusrahoitus on turvattu	Kunnille vuosittain budjetointia varten esitys toimenpideohjelmasta	Kuntien päätös toimenpideohjelmasta ja sen budjetista
	Yhdistyksen osaaminen ajan tasalla	Yhdistys kehittää ja ylläpitää osaamistaan	Mahdollisuus hyödyntää alueen omaa osaamista
TIEDON HANKINTA JA HALLINTA	Riittävät perustiedot alueen vesistöä olemassa ja tieto on helposti saatavissa	Seurannan käytännön toteutus esim. yhteistarkkailuina	Alueen vesien tilan selvittäminen ja seuranta on kunnissa suunniteltu ja vesien tilaa seurataan järjestelmällisesti
		Tietojen julkistus www.vesientila.fi	Rajapinnat kuntien järjestelmiin, auttaa kuntia tunnistamaan riskejä
HOITO- JA KUNNOSTUSTOIMET	Alueen vesistöt ja pohjavedet ovat hyvässä tilassa tai työ niiden tilan parantamiseksi on aloitettu	Avustaminen kohteiden priorisoinnissa - vuosittain tarkasteltavat kuntakohtaiset ohjelmat	Kuntakohtainen priorisointi ja toimien kohdentaminen
		Olemassa olevan tiedon analysointi ja ongelman tunnistaminen esim. rehevöityminen (tarvittavat lisätutkimukset)	Yhteistyössä yhdistyksen kanssa
		Kunnostussuunnitelmat/toimenpideohjelmat laadinta sisältäen esim. hot spotit (tunnistus), valuma-aluehallinnukset - toimenpiteiden valinta	Yhteistyössä yhdistyksen kanssa
		Kunnostusten koordinointi - perustuu kunnostussuunnitelmaan ja vaikuttavuuden seuranta on huomioitu	Rahoitus toimenpideohjelmasta
		Toimenpideohjelman toteutus, esim. jätevesien neuvontahanke tai riskien kartoitusprojekti	Rahoitus toimenpideohjelmasta
HANKKEISTAMINEN	Kunnostukset tai toimenpiteet on toteutettu sopivina hankekokonaisuuksina ja niihin on saatu merkittävää lisärahoitusta	Kuntien tarpeiden kartoitus ja yhteisten hankkeiden muodostaminen (kunta-, vesistö-, vesistöalue-, aihekohtaiset kokonaisuudet)	Kunnan tarpeiden määrittäminen ja päätöksenteko yhteistyöstä
YHTEISTYÖ	Hyvä yhteistyö ja tiedonvaihto kaikkien toimijoiden kanssa	Kuntakokousten koordinointi ja toimenpideohjelmien laadinta	Kuntakokouksiin osallistuminen: aiheina edellinen vuosi, alkava vuosi ja seuraavan vuoden suunnittelu (toimenpideohjelman laadinta) - kaavoitus ja sivistys mukaan, tiedonvälitys toimintatavoista
		Ylläpitää vesistökunnostusverkostoa, ylläpitää yhteistietoja, koordinoi säännöllisiä palavereita ja tilaisuuksia; nuorten aktivointi esim. some	Osallistuminen palavereiden ja tiedonvälitys, mahdollisesti kuntakohtaiset tilaisuudet aktiiveille
		Vaikuttaminen valtakunnalliseen vesienhoitotyöhön ja toimenpideohjelmiin	Kunnan näkemykset palavereissa esille
VIESTINTÄ	Alueen vesien tila kaikkien tiedossa ja ymmärretään omien toimien vaikutukset	Materiaalien tuotanto sekä alueellinen että kuntakohtainen - nykyaikaisten viestintämahdollisuuksien hyödyntäminen; ennakoiva tiedottaminen	Kunnan brändissä hyödyntäminen